

Najaarsrapportage 2017

titel Najaarsrapportage 2017
subtitel
datum 17 oktober 2017
versie 2.0 (Commissie 1 november 2017)
status Concept
zaaknr. 2017-Z6474
documentnr. 2017-D64937

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Leeswijzer	5
2.1	Bestuurlijke planning en control cyclus	5
2.2	Najaarsrapportage 2017	5
3	Programma Waterkeringen	7
3.1	Wat hebben we ervoor gedaan?	7
3.2	Wat heeft het gekost?	9
4	Programma Watersysteem en -keten	10
4.1	Wat hebben we ervoor gedaan?	10
4.2	Wat heeft het gekost?	16
5	Programma Bestuur en organisatie	17
5.1	Wat hebben we ervoor gedaan?	17
5.2	Wat heeft het gekost?	24
6	Kredietvoting en -verlening	25
6.1	Programma Waterkeringen	26
6.2	Programma Watersysteem en -keten	26
6.3	Programma Bestuur en organisatie	28
7	Begroting naar kosten-/opbrengstensoorten	29
7.1	Kosten	30
7.2	Opbrengsten	34
8	Reserves en voorzieningen	36
8.1	Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves	36
8.2	Onttrekkingen aan voorzieningen	39
9	EMU-saldo	42
9.1	EMU-saldo	42

1 Inleiding

Waterschap Limburg zorgt in de provincie Limburg voor veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water.

Wij doen dat op een zorgvuldige, kostenbewuste, daadkrachtige en resultaatgerichte wijze, zodat de wettelijke opgaven en geformuleerde beleidsvoornemens optimaal worden ingevuld. Wij zijn ambitieus in de stappen die gezet moeten worden op het gebied van de uitvoering van de hoogwaterbescherming, het bestrijden van de wateroverlast en de invloed van de klimaatverandering.

Onze succesfactoren zijn samen te vatten in drie kernpunten:

- We werken intensief samen met alle belanghebbenden;
- We verbinden in ons werkveld partijen op een zodanige wijze, dat opgaven vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid kunnen worden opgepakt;
- We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan een optimaal, efficiënt en veilig waterbeheer.

Daarbij zoeken we een optimale balans tussen 'kwaliteit en prijs', waarmee we draagvlak voor ons werk creëren in de omgeving, kennis en kunde delen en de zichtbaarheid van het waterschap vergroten.

We zijn in control

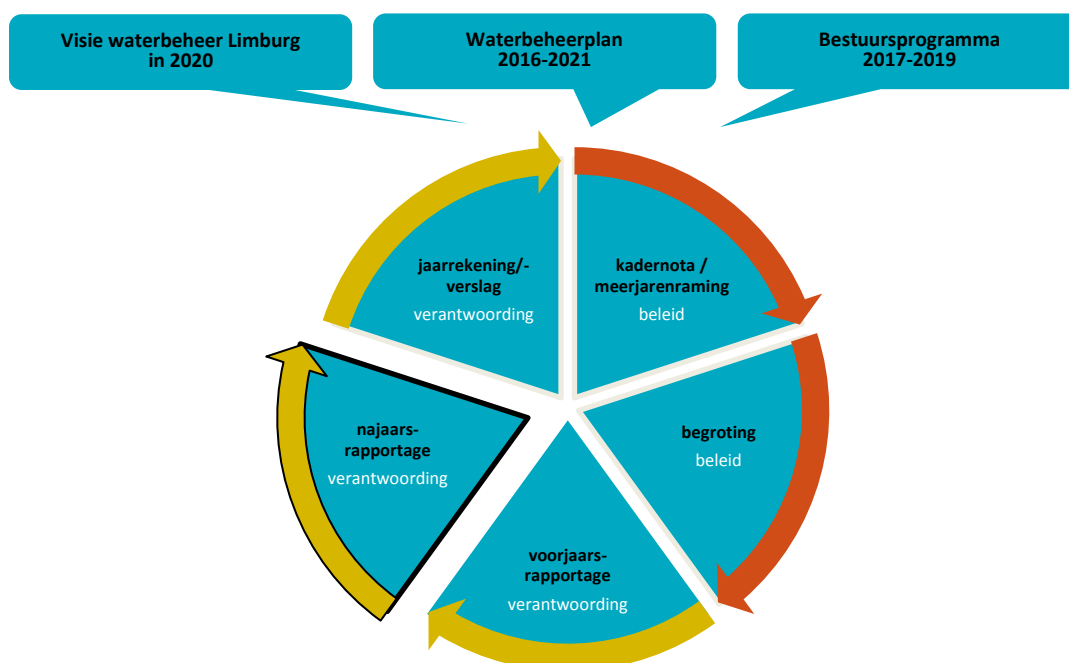
In de Voorjaarsrapportage bleken veel bijstellingen met (grote) financiële consequenties noodzakelijk. Als reactie hierop hebben wij diverse acties uitgezet om te komen tot een adequate (financiële) beheersing. Deze Najaarsrapportage laat zien dat onze acties vruchten af hebben geworpen. Er zijn nu geen extra budgetten nodig. Wij hebben de uitvoering van ons werk waar nodig bijgestuurd en heldere prioriteiten gesteld. We zijn in control.

-----

2 Leeswijzer

2.1 Bestuurlijke planning en control cyclus

De 'bestuurlijke planning & control cyclus 2017' ziet er als volgt uit:

2.2 Najaarsrapportage 2017

Voor u ligt de 'Najaarsrapportage 2017' van Waterschap Limburg (WL). Dit is de tweede tussentijdse rapportage, waarin de nadruk ligt op de afwijkingen ten opzichte van onze opdracht voor het jaar 2017, zoals beschreven in de 'Begroting 2017'.

In de najaarsrapportage kijken we terug naar de eerste acht maanden van dit jaar. Per programma (een samenhangend geheel van activiteiten, op basis waarvan het bestuur het beleid van het waterschap vast stelt) beantwoorden we de volgende vragen:

- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

2.2.1 Wat hebben we ervoor gedaan?

In de begroting hebben we aangegeven wat we in 2017 gaan doen. In deze najaarsrapportage (hoofdstuk 3 t/m 5) geven we per bullet aan wat de stand van zaken is. We gebruiken daarvoor gekleurde waterdruppels, die de volgende betekenis hebben:

- geen wezenlijke afwijkingen, realisatie conform begroting
- wezenlijke afwijking, maar realiseerbaar vóór einde jaar
- wezenlijke afwijking, niet realiseerbaar vóór einde jaar (incl. toelichting)

2.2.2 Wat heeft het gekost?

Programmabegroting

In de programma begroting hebben we ook aangegeven wat de voorgenomen activiteiten mogen kosten. Per programma (hoofdstuk 3 t/m 5) kijken we naar de kosten en opbrengsten van de eerste acht maanden en geven we een prognose voor het gehele jaar en de bijstellingen (prognose minus begroting).

De bijstellingen worden in kleur gepresenteerd waardoor in één oogopslag de financiële stand van zaken inzichtelijk wordt.

groen heeft een positief effect op het exploitatieresultaat, **rood** een negatief. De bijstelling lichten we nader toe.

Het programma Bestuur en organisatie vervult een bijzondere functie. Dit bevat ook de activiteiten die erop gericht zijn de organisatie te ondersteunen bij de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Hier worden de ondersteunende activiteiten verantwoord en uiteindelijk doorberekend naar de programma's. Alle kosten met betrekking tot huisvesting, informatiebeleid en automatisering juridische, facilitaire, financiële en personeelsaangelegenheden behoren tot het programma Bestuur en organisatie. Ook de salariskosten en de rente en afschrijvingen worden verantwoord binnen dit programma. Omdat bovengenoemde kosten voornamelijk eenmaal per jaar worden doorberekend naar de programma's bij het opmaken van de jaarrekening, wordt met de doorberekening in deze tussentijdse rapportage geen rekening gehouden.

Bovendien zijn de verplichte bijdragen 2017, die maandelijks voor $\frac{1}{12}$ deel worden betaald, buiten beschouwing gelaten:

- Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) € 69.114.700
- Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW) € 4.664.900

Kredietvotering en -verlening

Conform de 'verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Limburg' (art.6 en 7) wordt over de door het DB verleende kredieten in de voor- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het AB. Aan deze verplichting wordt in hoofdstuk 6 voldaan.

Begroting naar kosten-/opbrengstensoorten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kosten-/opbrengstensoorten een verplichting (hoofdstuk 7). In deze najaarsrapportage wordt de bijstelling op de kosten- en opbrengstensoorten toegelicht.

Reserves en voorzieningen en EMU-saldo

In hoofdstuk 8 rapporteren we over de onttrekkingen aan de overige bestemmingsreserves en voorzieningen en in hoofdstuk 9 over het EMU-saldo 2017.

3 Programma Waterkeringen

3.1 Wat hebben we ervoor gedaan?

Hoogwaterbescherming Maas

Dijkversterking

- In de periode 2016-2021 worden ongeveer 70 km dijken aangelegd e/o verbeterd die effectief en efficiënt te beheren zijn en voldoen aan de landelijke normen voor de dijken. Het betreft verbetering van bestaande dijken en aansluitingen op de hoge gronden vanuit de overeenkomst Maaskaden (2010) voor het cluster A/B en de prioritaire dijken pakketten 1 en 2 en voor de (HWBP) projecten vanuit de overeenkomst Maasveiligheid (2011).

Toelichting

Op dit moment worden de clusters A en B (omgeving Roosteren/Ohé en Laak/Stevensweert) uitgevoerd. De prioritaire pakketten 1 en 2 zijn aanbesteed en gaan naar verwachting in 2018 in uitvoering.

- We werken met onze partners nauw samen om te komen tot een duurzaam veilig Maasdal. Dit realiseren we door op diverse plaatsen in de komende jaren dijken te versterken en te verbeteren zodat ze voldoen aan de norm. Waar mogelijk zoeken we daarbij de combinatie met ruimtelijke maatregelen om ook voor de lange termijn gesteld te staan voor ontwikkelingen op het gebied van o.a. klimaatverandering. Voor de projecten in de gebieden Baarlo, Venlo Velden, Thorn, Arcen en Well wordt een onderzoek naar duurzame dijkverlegging uitgevoerd.

Toelichting

Via de stuurgroep Noordelijke Maas heeft de samenwerking concreet vorm gekregen. Het streven is om via de stuurgroep in het najaar de eerste vijf voorkeursalternatieven vast te stellen.

Zorgplicht waterkeringen

- Op basis van de ervaringen van 2014 en 2015, stellen we een inspectieplan voor de waterkeringen op. Het inspectieplan bevat alle inhoudelijke en organisatorische keuzes en acties voor de inrichting en uitvoering van visuele inspecties, en het verbetertraject voor het professionaliseren van de inspecties waterkeringen.

Toelichting

Het inspectieplan is opgesteld. Een volgende belangrijke stap is de koppeling met gegevensbeheer. Hiervoor voorzien wij investeringen in 2018 zoals ook in de kadernota is opgenomen. Voor enkele essentiële vacatures op het gebied van gegevensbeheer hebben we nog geen geschikte kandidaat kunnen vinden. We werken daarbij aan alternatieve oplossingen.

- We starten met de beoordeling (toetsing) van onze primaire waterkeringen. Vanaf 1 januari 2017 is de nieuwe wettelijke norm en het bijbehorend wettelijk beoordelingsinstrumentarium (WBI) van kracht. In 2023 moeten wij al onze keringen beoordeeld hebben en dit gaan wij gefaseerd oppakken.

Toelichting

Geen bijzonderheden met die kanttekening dat het wettelijk beoordelingsinstrumentarium nog steeds instabiel en onvoldoende doorontwikkeld is. Dit risico blijft derhalve gehandhaafd.

Vergunningen en plantoetsing

Vergunningverlening en plantoetsing

- Ten minste 80% van de vergunningaanvragen wordt met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld.

Toelichting

In de voorjaarsrapportage is aangegeven dat de doelstelling % tijdig afgehandelde aanvragen om vergunning (80%) over het gehele jaar 2017 niet meer haalbaar was. Deze prognose wordt niet bijgesteld. Wel laat het percentage tot en met de Najaarsrapportage (73%) een substantiële verbetering zien ten opzichte van het percentage tot en met de Voorjaarsrapportage (56%). Ook in het vervolg van het jaar wordt gestreefd om dit percentage verder te laten stijgen, onder andere door de werkprocessen tegen het licht te houden en te zoeken naar mogelijke tijdsbesparingen.

3.2 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Waterkeringen	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Kosten	1.623.600	1.726.450	990.986	1.726.450	
Opbrengsten	-	-	-	-	
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	1.623.600	1.726.450	990.986	1.726.450	-

Binnen het programma waterkeringen hebben budgettair neutrale kostenverschuivingen plaatsgevonden binnen de 'Goederen en diensten van derden', § 7.1 Kosten.

Investeringen

Waterkeringen	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Uitgaven	44.412.000	45.241.040	19.753.507	43.600.000	-1.641.040
Inkomsten	29.940.000	30.769.040	7.024.123	30.264.000	-505.040
Netto investeringsuitgaven programma waterkeringen	14.472.000	14.472.000	12.729.384	13.336.000	-1.136.000

Op basis van de liquiditeitsprognose dalen de investeringsuitgaven in 2017 binnen het programma waterkeringen. Omdat op deze uitgaven wordt bijgedragen door het Rijk, nemen ook de inkomsten af.

4 Programma Watersysteem en -keten

4.1 Wat hebben we ervoor gedaan?

Wij hebben mede naar aanleiding van de voorjaarsrapportage diverse acties uitgezet om te komen tot een adequate (financiële) beheersing. Wij hebben de uitvoering van ons werk bijgestuurd en heldere prioriteiten gesteld. Consequentie van de nieuwe prioriteitsstelling is dat een aantal zaken niet in 2017 gereed komen maar in 2018.

Regionaal Watersysteem

Functies van water en rol waterschap

- In samenwerking met onze partners stellen we de notitie 'Taakverdeling voor het waterbeheer in Limburg' op.

Toelichting

We pakken dit op in samenhang met de Omgevingswet. Vanwege de veelheid aan onderwerpen worden deelnotities opgesteld. De eerste notities volgen nog in 2017, de rest later.

- Hetzelfde doen we voor 'Soortenbeleid' (beschermde planten- en diersoorten en niet-inheemse invasieve soorten).

Toelichting

We hebben dit doorgeschoven naar 2018.

Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding

Peilbeheer en grondwaterbescherming

- Eind 2017 voeren we het peilbeheer uit conform het streefpeilenplan.

Toelichting

De ReferentiewaardeApp is voor 80% operationeel en gaat naar de testfase.

Er is een koppeling gemaakt tussen Operationeel bewakingsmeetnet en Referentiewaarden. De referentiewaarden zullen worden geïntegreerd in het BOS.

- Eind 2017 hebben we een handhavingprogramma voor 2018 ten behoeve van peilgestuurde drainage. We maken een handleiding voor agrariërs voor de toepassing van peilgestuurde drainage. In 2017 ontwikkelen we de aanpak om te komen tot de volgende generatie van Nieuw Limburgs Peil.
-

Toelichting

Er is informatiemateriaal voor agrariërs opgesteld waarin het principe wordt uitgelegd. Het subsidietraject wordt dit jaar afgerond. Ten aanzien van de categorie die feitelijk heeft omgebouwd (van traditioneel naar peilgestuurd) wordt een opleveringsinspectie uitgevoerd conform toezichtsprogramma.

- In 2017 leveren we het project 'beslissingsondersteunend systeem (BOS-OMAR)' op.
-

Toelichting

In een gebiedspilot (Kwistbeek) wordt de toepasbaarheid van dit systeem getest.

- Eind 2017 hebben we een 'Onderhouds- en Inspectiebeleid'.
-

Toelichting

Het beleid van Noord en Zuid wordt geharmoniseerd. Dit is daar een onderdeel van. Afgegeven planning was te optimistisch, wordt in 2018 afgerond.

- In 2017 starten we het gebiedsproces bij twee natuurgebieden om te komen tot herstel van de natte natuurparels niet zijnde Natura 2000-gebieden.
-

Toelichting

Een nadere uitwerking om te komen tot herstel van de natte natuurparels wordt op dit moment bestuurlijk voorbereid.

Klimaatstrategie zoetwater

- We voeren in 2017 bij vijf gemeenten stresstesten klimaatbestendigheid uit.
-

Toelichting

We zitten op dit moment bij alle gemeenten in de voorbereidings-, uitvoerings- of opleverfase. Dit sluit nauw aan bij het besluit van het zittende kabinet om in het komende jaar gemeenten verplicht een stresstesten uit te voeren en voldoen aan de afspraken in het Nationale Deltaprogramma.

Wateroverlast en bodemerrosie

Ter informatie vooraf: In de tijd van het opstellen van de begroting was sprake van 'Code Oranje' en 'Boost'. In het voorjaar van 2017 zijn deze twee plannen onderdeel geworden van het Waterschap Limburg brede programma 'Water in Balans'.

Wateroverlast uit beken

- In 2017 besluiten we over de maatregelen en normering voor de verschillende projectgebieden (Geul, Geleenbeek, Schinnen, Heugem, Limbricht, Voer en Wijlre). Naar aanleiding van de wateroverlast in mei/juni 2016 hebben we voor Noord- en Midden-Limburg het programma 'Omgaan met klimaatverandering (Code Oranje)' gestart. In 2017 werken we aan de vastgestelde maatregelen uit 'Code Oranje'.

Toelichting

Met Water in Balans hebben we een Limburgbrede programmatische aanpak opgezet waarmee we Limburg de komende jaren klimaatrobust gaan beschermen tegen wateroverlast. Besluitvorming over maatregelen in genoemde projectgebieden vindt plaats in 2018.

- We starten met het uitwerken in concrete maatregelen van de 68 knelpunten uit de watersysteemtoets 2015.

Toelichting

Hierbij sluiten we de verbinding met de prioriteiten vanuit Water in Balans.

- We onderzoeken welke maatregelen nodig zijn om voor alle (verspreid liggende) bebouwing een robuuste bescherming tegen wateroverlast te bieden en te voldoen aan een normering van 1:100. In 2017 stellen we hiervoor een plan van aanpak op. Voor het landelijk gebied zetten we de knelpunten uit de watersysteemtoets 2015 om in maatregelen die we verankeren in het Meerjaren Investeringsprogramma. We voeren deze maatregelen vervolgens in de komende jaren robuust uit, zodat duurzaam goede bescherming wordt geboden.

Toelichting

In het kader van Water in Balans gaan we op basis van de recente ervaringen met wateroverlast eerst, samen met de provincie, onderzoeken of de huidige normeringssystematiek een meer risicogerichte benadering kan krijgen. Daarna wordt opnieuw bezien hoe om te gaan met de bescherming van verspreid liggende bebouwing.

Inzicht in overstromingsrisico's

- Als onderdeel van de programma's 'Boost' en 'Code Oranje' ontwikkelen we informatiemethoden om partners, inwoners en bedrijven te informeren over de resterende risico's.

Toelichting

Dit wordt opgepakt in Water in Balans en wordt uitgevoerd in de lopende gebiedspilots.

- ‘Boost’ en ‘Code Oranje’ worden geïntegreerd tot ‘Water in Balans’, het waterschapsdekkend programma.

Toelichting

Dit programma is vastgesteld en een uitvoeringsplan voor 2017 en 2018 wordt geïmplementeerd.

Wateroverlast en Bodemerrosie

- We werken één stroomgebied als proefgebied uit voor te nemen maatregelen en nog te ontwikkelen instrumenten.

Toelichting

We stellen met de LLTB een notitie op over de relatie tussen landbouw, bodem en waterbeheer.

Beken en beekdalen

- In 2017 stellen we beleid voor robuuste beekdalontwikkeling vast.

Toelichting

Het proces is nog niet gestart. Energie is nu gezet op proces Streefbeelden en Beheer en onderhoudsledraden. We stellen voor het vaststellen van beleid voor robuuste beekdalen door te schuiven naar 2018.

- In 2017 voeren we 15 km beekherstel uit.

Toelichting

Herinrichting Rode Beek, Jabeek Schinveld	2,7
Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen	3,5
Herinrichting Haelensebeek fase I en II	2,7
Herinrichting Springbeek	2,0
Springbeek Maasmonding	1,3
Herinrichting Venlose Molenbeek	2,4
ontkluizing Keutelbeek fase 1	0,1

- We rollen in 2017 het ‘Afwegingskader Geul’ uit naar alle watersystemen in Limburg.

Toelichting

Het afwegingskader Geul is afgelopen jaren opgesteld in financiële en inhoudelijke samenwerking met de Provincie Limburg. Het betreft een toetsingskader voor (nieuwe) initiatieven die een invloed hebben op het hydrologische regime en mogelijkheden voor (vis-) migratiegratie in het stroomgebied van de Geul. De toetsing richt zich op KRW-doelen en N2000-doelen van het Geulsysteem. Het was de bedoeling om het opgestelde kader ook uit te werken voor de andere KRW-waterlichamen en relevante N2000-gebieden.

De Provincie is echter momenteel niet bereid om hiervoor wederom financiële middelen beschikbaar te stellen. De voorbereiding van deze actie is derhalve gestopt.

Water en ruimte

- We herijken ons stedelijk waterbeleid, waarbij we onze visie op afkoppelen nader uitwerken.

Toelichting

Als onderdeel van het stedelijk waterbeleid is het stimuleren van afkoppelen van terreinen in particulier bezit verregaand uitgewerkt en in midden en noord Limburg in samenwerking met gemeenten geïmplementeerd. De ontwikkelingen van Water in Balans maken het stedelijk waterbeleid dynamisch, herijking wordt een continu proces.

Waterkwaliteit en ecologie

- We maken een inventarisatie naar de mate van bijdrage van vervuilingbronnen die het doelgat naar de KRW-doelstelling veroorzaken. We inventariseren de lozingssituaties van pot- en containerteelt-bedrijven en stellen een plan van aanpak op dat inzicht moet geven in het effect van de lozingen op de waterkwaliteit.

Toelichting

Na succesvolle informatiebijeenkomsten voor de doelgroep is gestart met de inventarisatie naar de lozingssituaties van pot- en containerteeltbedrijven. Deze inventarisatie loopt door tot voorjaar 2018.

- De bestrijding van muskusratten richt zich op het terugdringen van de populatie tot een aanvaardbaar niveau (< 0,35 vangsten per kilometer). Die van beverratten op volledige uitroeiing.

Toelichting

Ten aanzien van de muskusratten zijn op dit moment 0,17 vangsten per kilometer. Ten aanzien van de beverratten kan gesteld worden dat alleen bij grenswateren wordt gevangen.

Zuiveren en waterketen

Afvalwaterketen

Zuiveren van afvalwater optimaliseren

- We geven het Waterschapsbedrijf Limburg opdracht tot een duurzame inzetbaarheid van nieuwe technieken voor het zuiveren, het terugwinnen van energie, meststoffen, metalen en andere grondstoffen uit het afvalwater en zuiveringslib te continueren of te onderzoeken.

Toelichting

Om input te geven aan de discussie omtrent governance WBL zijn inhoudelijke streefbeelden opgehaald en vastgesteld in een toekomstvisie. Deze visie geeft aan hoe we zuiveren en waterketen richting 2030 vorm kunnen geven.

De thema's energieneutraliteit en circulaire economie, klimaatbestendigheid, waterkwaliteit, transitie in infrastructuur en innovatie en IT en big data hebben hierin een prominente plek gekregen.

Probleemstoffen

- We doen onderzoek naar het vóórkomen, de herkomst, verspreidingsroutes en verwijderen van probleemstoffen in ons gebied (o.a. nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnen, metalen, etc.). We richten ons in het bijzonder op onderzoek naar nieuwe technieken en methoden voor het verwijderen van medicijn- en hormoonresten aan de bron bij huishoudens en instellingen. Dit mede op basis van de hotspotanalyse geneesmiddelen bij onze rwzi's (2016). We doen onderzoek samen met onze waterketenpartners en bovenstroomse waterbeheerders. De landelijke ontwikkeling en de resultaten van gezamenlijk onderzoek dragen bij aan het voorbereiden van een maatregelenprogramma voor de aanpak van deze probleemstoffen.

Toelichting

De gegevens zijn aangeleverd en gecheckt. Het vervolg wordt door de Maasregio voorbereid waarbij regionale doelen en het combinatie-effect belangrijke aandachtspunten zijn. Affiniteitsadsorptie van medicijnen in toiletten KWR, effectiviteit absorbentia wordt in de praktijkproef poederkooldosering in actief slib (Pacas) ingeplugd.

Samenwerking in de waterketen

- We geven opdracht aan het Waterschapsbedrijf voor het opstellen en beheren van actuele basisrioleringsplannen (BRP's) op zuiveringskringniveau.

Toelichting

Basisrioleringsplannen op zuiveringskring niveau worden op plaatsen in nauwe samenwerking met gemeenten uitgevoerd. Projecten vanuit samenwerking zoals Meten-Data-Rekenen voeden of stimuleren de behoefte voor deze gemeente overstijgende plannen.

- We stimuleren het afkoppelen van openbare terreinen en nieuwbouw op locaties die met het oog op de wateroverlastproblematiek extra inspanning vragen door middel van een subsidieregeling afkoppelen private terreinen.

Toelichting

De subsidieregeling is inmiddels door een aantal gemeenten geadopteerd en in uitvoering genomen. Communicatie en educatie vormen wezenlijk onderdelen van deze regeling en zijn ingezet. Inmiddels kan de regeling ook uitgerold worden over het zuidelijk deel van onze provincie en is daarmee geharmoniseerd.

4.2 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Watersysteem en -keten	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Kosten	8.177.800	10.900.900	4.630.026	10.829.100	-71.800
Opbrengsten	722.300	833.600	295.580	780.934	-52.666
Netto kosten exclusief doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie en bijdrage WBL	7.455.500	10.067.300	4.334.445	10.048.166	-19.134

De toelichting op de lagere kosten is opgenomen in § 7.1 Kosten, onderdeel 'Goederen en diensten van derden' en 'Bijdragen aan derden'.

De lagere opbrengsten worden toegelicht in § 7.2 Opbrengsten, 'Bijdragen van derden'.

Investerings

Watersysteem en -keten	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Uitgaven	15.779.000	15.779.000	7.835.626	14.168.000	-1.611.000
Inkomsten	4.265.000	4.265.000	823.148	3.062.000	-1.203.000
Netto investeringsuitgaven programma watersysteem en -keten	11.514.000	11.514.000	7.012.478	11.106.000	-408.000

De prognose van de uitgaven bedraagt € 14,2 mln.. Ten opzichte van de voorjaarsrapportage zijn er zowel bijstellingen naar boven als naar beneden. Per saldo vallen de uitgaven naar verwachting € 1,6 mln. lager uit. De belangrijkste bijstellingen naar beneden betreffen de Vispassages Volmolen, Wittemermolen en Baalsbruggermolen. Evenals de kleine investeringswerken fase 3.

Omdat op een aantal projecten ook derden een financiële bijdrage leveren op de uitgaven, nemen de inkomsten eveneens af.

5 Programma Bestuur en organisatie

5.1 Wat hebben we ervoor gedaan?

Ondersteuning bestuur en organisatie

Communicatie en klantcontact

- We willen onze klanten optimaal bedienen. Ongeacht welk loket de klant neemt, wij organiseren in de backoffice een proces dat de klantvraag beantwoordt. Daartoe richten we een centraal systeem in waarin externe klantvragen en meldingen worden geregistreerd en afgehandeld. We implementeren een uniforme werkwijze voor het afhandelen van externe klantvragen en meldingen. Ook zijn in de nieuwe organisatie relatiemanagers benoemd die actief de relaties met onze stakeholders gaan opbouwen, onderhouden en faciliteren. Dit gebeurt volgens het principe van 'halen en brengen', zowel extern naar de stakeholders als intern naar de eigen collega's.

Toelichting

Het Klantcontactcenter (KCC) is ingericht: er staat een centraal systeem, er zijn werkafspraken gemaakt, er wordt gewerkt volgens een uniforme werkwijze binnen het proces Omgevingsmeldingen. Eind 2017 vindt een audit Omgevingsmeldingen plaats die mede input geeft voor verdere doorontwikkeling in 2018 e.v.. Eind 2017 is een plan van aanpak voor de doorontwikkeling KCC gereed.

De uitwerking van relatie- en gebiedsmanagement vindt momenteel plaats. Dit gebeurt in aansluiting op de organisatieontwikkeling 'met de omgeving, voor de omgeving' en werken richting co-creatie.

- Via communicatie bijdragen aan 'omgevingsgericht' beleid. Hiervoor worden wekelijks omgevingsanalyses gemaakt, die worden gedeeld met dagelijks bestuur, directie, management. Ten tijde van calamiteiten worden separate omgevingsanalyses gemaakt met hogere frequentie. We voeren eens per twee jaar een extern doelgroeponderzoek uit. Jaarlijks monitoren we de waardering voor de diverse communicatiekanalen die worden ingezet bij beleids- en project-communicatie. We stellen communicatieparagrafen op in project- en beleidsplannen.

Ter versterking van het imago van het nieuwe fusiewaterschap zoeken we proactief de media op en profileren we ons op maatschappelijke thema's. We stellen hiervoor een persbeleid en een profileringsplan voor Waterschap Limburg op. Dit wordt uitgevoerd.

Toelichting

Er worden wekelijks omgevingsanalyses opgesteld, deze worden gedeeld met DB, MT en organisatiebreed. Ten tijde van calamiteiten of op specifieke issues/projecten vinden separate analyses plaats. De monitoring van online communicatie en social media is opgepakt in 2017. Communicatieadviseurs stellen in overleg met programmadirecteuren, teammanagers communicatieparagrafen op in project- en beleidsplannen. Er wordt gewerkt aan een pers- en profileringsplan.

Mens en organisatie

HRM (Human Resource Management)

- Waterschap Limburg wil een professionele, lerende organisatie zijn. Dit leidt tot verbetering van de dienstverlening aan onze klanten. Om dit te realiseren is er een visie en roadmap opgesteld. Zo werken we aan de groei naar een omgevingsgerichte organisatie. We geloven in het belang van verbinding om resultaten te behalen: verbinding tussen mensen en verbinding van mensen aan de organisatie. Als goed werkgever bieden wij interessant en uitdagend werk en bieden wij veel ruimte voor initiatief en ontwikkeling. De HRM-dienstverlening is gericht op het faciliteren van de realisatie van de ambities van Waterschap Limburg. Deze dienstverlening kenmerkt zich door het proactief adviseren, coachen, ondersteunen en ontzorgen bij alle vraagstukken op het gebied van personeel en organisatieontwikkeling. Om het realiseren van deze ambities te faciliteren zal de HRM-discipline zich ontwikkelen tot een volwaardige partner op strategisch, tactisch en operationeel niveau met aandacht voor de mens.

Toelichting

In 2017 is de gesprekcyclus ontwikkeld en digitaal beschikbaar gesteld. Er is ambitieus stagebeleid ontwikkeld waarbij ernaar gestreefd wordt om minimaal 20 stagiaires/trainees per jaar te plaatsen. Ook is het instroomproces ingericht voor zowel eigen medewerkers als in het kader van HWBP, Water in balans, dijkversterking Maaswerken.

- Voor de integratie van de twee organisaties dient in 2017 ruimte te zijn. De medewerkers van Waterschap Limburg moeten zich gaan vinden in een omgeving en cultuur waarin ze zich prettig voelen. Binnen en tussen de programma's en teams moet een evenwichtige verdeling van het werk gaan plaatsvinden. Van evident belang voor een effectief werkende organisatie is dat medewerkers optimaal samenwerken om de waterdoelen te realiseren.

Toelichting

In het organisatiebreed MT vind overleg plaats over instrumentarium dat de integratie van verschillende culturen kan bewerkstelligen. Dit komt onder andere terug in de gesprekcyclus waarin de competentie samenwerken aan de orde wordt gesteld.

Inkoop

- De organisatie adviseren en ondersteunen bij het rechtmatig en doelmatig inkopen en bij het signaleren van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van inkoop, zoals innovatieve aanbestedingstechnieken. We zetten daarbij in op professionalisering van de inkoop, met aandacht voor planmatige inkoop, ontwikkelen van inkoopprocedures, prestatie-indicatoren voor inkoop alsook ontwikkelen van benodigde vaardigheden en competenties.

Toelichting

Na de fusie is gestart met het inhuren van professionals om 'de winkel open te houden' en een basis neer te zetten van waaruit met een eigen inkoop team de slag naar professionalisering gemaakt kan worden. Inmiddels is dit team aan de slag.

Subsidies

- Voor de uitvoering van onze taken subsidies ontvangen uit diverse regionale, nationale en Europese fondsen. We zorgen voor een optimale benutting van deze subsidies via centrale sturing, advisering en ondersteuning. We coördineren en toetsen subsidieaanvragen, adviseren over ontwikkelingen en bouwen aan een netwerk gericht op samenwerking met partnerorganisaties.

Toelichting

Centrale coördinatie, advisering en ondersteuning vindt plaats door de adviseur subsidies. Deze adviseur beschikt over een groot netwerk en zoekt continue naar samenwerkingsmogelijkheden met partnerorganisaties.

Financiën en control

Financiën

- Een betrouwbaar en doelmatig financieel meerjarenbeleid ontwikkelen en toezien op de naleving hiervan.

Toelichting

In juli is de 'Kadernota 2018/meerjarenraming 2018-2023' vastgesteld. Dit is samen met de voorjaarsrapportage een intensief proces geweest om de financiële toekomst goed op de rit te krijgen. De basis staat nu voor een betrouwbaar en doelmatig financieel meerjarenbeleid en de acties in en naar aanleiding van de 'Voorjaarsrapportage' hebben gezorgd voor een adequate (financiële) beheersing.

Control

- Via control een bijdrage leveren aan 'good governance'. We ondersteunen en adviseren bestuur en management, gevraagd en ongevraagd, bij het bereiken van afgesproken resultaten en doelen.

Toelichting

Bestuur en management worden gevraagd en ongevraagd geadviseerd door de adviseurs planning & control. Zo is de begroting 2018 concreter geworden en voorzien van prestatie-indicatoren en worden alle DB-voorstellen gecheckt voordat ze in routing worden gebracht. De Nota Auditing en Nota Strategisch risicomanagement zijn concrete producten waarin wordt aangegeven hoe we die "good governance" willen bereiken.

Kwaliteitszorg

- Een kwaliteitssysteem is een waarborg voor onze klanten. We blijven continu streven naar verbetering van de kwaliteit van onze processen. We hebben een kwaliteitssysteem om dit te realiseren en mogelijkheden tot (externe) samenwerking en communicatie met de klant te vergroten. Door aan te sluiten op internationale normen (zoals ISO9001) ondersteunen we het primaire proces professioneel om te komen tot een optimale bedrijfsvoering. We streven naar een ISO-certificering in 2020, in overeenstemming met de bestuursopdracht.

Toelichting

Het kwaliteitssysteem is in opbouw maar het spreken van één taal en het bereiken van een compromis over hoe te (gaan) werken is bij een fusie een geleidelijke weg die meer tijd kost dan bij een reguliere organisatie. Na volledige inrichting van het kwaliteitsmanagement-systeem met alle procesbeschrijvingen wordt de toegevoegde waarde van een ISO-certificering tegen het licht gehouden. De certificering op zich is niet het doel, wel het beschrijven en optimaliseren van de processen.

Informatievoorziening en facilitaire zaken

- Bij het inrichten en het verstrekken van onze (digitale) informatievoorziening gaan we uit van het optimaal bedienen van onze omgeving. Toegankelijkheid, transparantie en betrouwbaarheid zijn begrippen die centraal hebben gestaan bij de opgestelde 'Visie Informatievoorziening'. Daarnaast reageren wij alert op signalen vanuit onze omgeving.

Toelichting

Zie onderstaande bullet.

Deze actie is onder andere meegenomen in het herijken van de Roadmap, maar heeft continu onze aandacht.

De komende jaren met name focussen op de verdere concretisering en realisatie van deze visie en de hieruit voortgekomen Roadmap Informatievoorziening (2015-2021). Hierin is de ambitie op het gebied van informatievoorziening - gekoppeld aan de organisatiedoelen van Waterschap Limburg - uitgewerkt in projecten en diensten die in de komende jaren opgeleverd zullen worden. Op veel vlakken is het team Informatievoorziening (o.a. ICT-middelen, architectuur, documentaire informatievoorziening en geografische informatievoorziening) de komende jaren volop in ontwikkeling.

Toelichting

In de afgelopen periode hebben we de bestaande Roadmap informatievoorziening opnieuw onder de loep gehouden. In afstemming met de primaire processen heeft er een herijking plaatsgevonden en sluiten we vanuit informatievoorziening zoveel mogelijk aan bij de programma's en projecten vanuit de business. Concreet wordt de Roadmap eind dit jaar door bestuur vastgesteld waarmee we een solide basis hebben om de informatievoorziening (incl. ICT) van WL verder uit te bouwen.

- Naar optimale manieren zoeken om de doelstellingen voor waterveiligheid en schoon en voldoende water te realiseren. Dit met de plicht functioneel en zinvol met ons geld om te gaan. Daarom richten we onze informatievoorziening efficiënt in, toegesneden op de informatiebehoefte van de bedrijfsprocessen. We maken een scherpe keuze in de taken die binnen de informatievoorziening centraal of decentraal moeten worden uitgevoerd, dan wel die door andere partijen beter kunnen worden ingevuld.

Toelichting

Zie voorgaande bullet.

Deze actie is onder andere meegenomen in het herijken van de Roadmap, maar heeft continu onze aandacht.

Crisisbeheersing

- We nemen diverse maatregelen gericht op professionalisering van de crisisbeheersing:
  - we evalueren de nieuw opgezette crisisorganisatie eind 2017 om waar nodig bij te stellen. Daarnaast worden nog WL-bestrijdingsplannen opgesteld voor 'Bedrijfscontinuïteit en Nazorg na calamiteiten'.
  - we voeren het jaarplan 'Opleiden, Trainen, Oefenen' uit en stellen een 'Meerjarig beleidsplan OTO' op.

Toelichting

De evaluatie van de crisisorganisatie vindt plaats eind 2017. Er is een start gemaakt met de bestrijdingsplannen Bedrijfscontinuïteit en met Nazorg na calamiteiten. Deze zijn niet af voor einde 2017, maar komen gereed in 2018 aangezien het begeleiden van medewerkers in de nieuwe crisisorganisatie in 2017 aanzienlijk meer tijd heeft gekost dan vooraf geraamd. Het jaarplan OTO is succesvol uitgevoerd conform planning en het Meerjarig beleidsplan OTO is gereed eind 2017.

- We evalueren na elke calamiteit (bestrijding, communicatie), conform de daarvoor geldende afspraken.

Toelichting

Er zijn tot dusver geen calamiteiten geweest, enkel incidenten. Deze zijn geëvalueerd om als input te dienen voor de evaluatie van de crisisorganisatie.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving

- In overeenstemming met het in 2015 vastgestelde Nalevingsbeleid voor Waterschap Limburg, stellen we jaarlijks een handhavingsprogramma op. Dit is gebaseerd op een risicoanalyse. We voeren onze toezicht- en handhavingstaken risicogestuurd uit. In 2017 starten wij met de implementatie van de wettelijke kwaliteitscriteria VTH. Ultimo 2017 rapporteren we over de vraag in welke mate we aan de criteria beantwoorden; een verbeterplan maakt hiervan deel uit. Wij geven actief en preventief doelgroepgericht bekendheid aan de geldende regelgeving. Hiermee zetten we in op spontane naleving.

Toelichting

- 1) *Toezicht- en handhavingstaken worden in 2017 risicogestuurd uitgevoerd. In verband met de fusie is het handhavingsprogramma 2016 hiervoor als basis gebruikt. Thans loopt het proces waarbij een (meer)jaren toezichtsprogramma met jaarschijf 2018 voor einde van 2017 aan het bestuur zal worden voorgelegd.*
- 2) *Nulmeting kwaliteitscriteria VTH heeft plaatsgevonden. Voor het einde van 2017 rapporteren we over de vraag in welke mate we aan de criteria beantwoorden. Op basis hiervan wordt een plan van aanpak/verbeterplan opgemaakt dat er op gericht is om eind 2018 volledig te beantwoorden aan de kwaliteitscriteria VTH.*
- 3) *Zoals voorzien in preventiestrategie (als onderdeel Nalevingsbeleid WL) gaat communicatie vooraf aan toezicht (en handhaving). Voorbeelden zijn onder meer communicatie over geldende regelgeving in de Agrarische Nieuwsbrief, op onze website over 5 meter teelt- en spuitvrije zone en ook tijdens informatiebijeenkomsten verlenging spuitlicenties (Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden) bij diverse land- en tuinbouwsectoren.*

- Wij werken samen met Rijkswaterstaat conform de landelijke samenwerkingsafspraken samenloop.

Toelichting

In voorkomende samenloopzaken (vnl. bij waterkeringen) wordt conform de landelijke afspraken met RWS samengewerkt.

Recreatie

- We delen informatie over de kwaliteit van onze zwemwateren open en transparant via onze zwemwaterapp met de zwemmers, zodat ze steeds een actueel overzicht hebben waar ze veilig kunnen recreëren (www.zwemwater.nl).

Toelichting

In het afgelopen zwemseizoen is het publiek op basis van actuele informatie geïnformeerd over de kwaliteit, veiligheid en hygiëne van de aangewezen zwemwateren. Zo is o.a. geïnformeerd over verstrekte negatieve zwemadviezen in verband met blauwalg.

5.1.1 Algemene toelichting

Fricriebudget TWI

In 2015 is er een frictiekostenbudget van € 2 miljoen toegewezen aan de Tijdelijke Werkorganisatie Informatievoorziening (TWI). De verantwoording van dit budget valt niet binnen de geplande najaarsrapportage van 2017. In deze notitie wordt o.a. inzicht gegeven in de stand van zaken van dit budget. De projecten die binnen dit budget zijn gepland en uitgevoerd hebben allemaal te maken met de fusie van de voormalige waterschappen op het gebied van ICT en Informatievoorziening (IV). Op dit moment zijn nog een aantal projecten in uitvoering. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de daadwerkelijke verhuizing naar Roermond pas in september van dit jaar heeft plaats gevonden.

Budget totaal	Realisatie t/m 31-12-2016	Realisatie in 2017	Realisatie t/m 3-8-2017	Verplichtingen per 3-8-2017	Restant budget
€ 2.000.000	€ 1.237.464	€ 576.374	€ 1.813.838	€ 153.192	€ 32.970

Uit bovenstaand overzicht (stand van zaken per 3 augustus 2017) blijkt dat er nog een restantbudget is van ruim € 32.000. Dit budget is voldoende om de resterende projecten af te ronden. Het totale frictiebudget zal per 31 december 2017 worden afgesloten.

Investeringsbudget TWI

Naast het bovengenoemde frictiebudget heeft de TWI een investeringsbudget van € 923.000 ter beschikking gekregen. De investeringskredieten zijn per 1 januari overgeheveld naar Waterschap Limburg (team Informatievoorziening en Facilitaire zaken). De verantwoording van de uitgaven van deze kredieten vindt plaats binnen de reguliere P&C-cyclus.

Facilitaire exploitatiebudgetten

De situatie rondom de facilitaire exploitatiebudgetten van WL is onzeker. De budgetten zijn gebaseerd op een bezetting van de 2 locaties (Blerick en Sittard) voor 12 maanden in 2017. In september 2017 zijn we verhuisd naar de nieuwe locatie waardoor er zeker budget overblijft. De situatie rondom de verkoop van beide gebouwen is op dit moment nog niet duidelijk waardoor er ook weer kosten kunnen ontstaan omtrent leegstandsbeheer, beveiliging, etc.. Het voorstel is om op dit moment geen budgetwijzigingen op dit punt door te voeren. Het is de verwachting dat ca. € 150.000 (catering/gebouwenbeheer kantoren) minder kosten worden gemaakt voor de resterende maanden in 2017. In de jaarrekening zullen deze kosten worden verantwoord.

Huur onroerende goederen

Binnen de facilitaire budgetten is een post opgenomen van € 705.000 voor de huur van het WBL-gebouw. Voor de periode t/m 31 augustus 2017 (huidig huurcontract) is een bedrag in rekening gebracht van € 445.000. In verband met het ontbreken van een huurcontract na 31 augustus is er geen duidelijkheid omtrent de kosten voor de resterende maanden van 2017. Daarnaast zullen er vanaf september 2017 ook aanvullende facilitaire en ICT-diensten verrekend moeten gaan worden. De financiële gevolgen hiervan zijn nog niet bekend, we verwachten eind dit jaar meer duidelijkheid. Dit zal in de jaarrekening van 2017 worden verantwoord.

5.2 Wat heeft het gekost?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Kosten	54.320.300	54.566.689	23.439.828	55.136.489	569.800
Opbrengsten	1.674.600	1.771.600	186.535	2.405.200	633.600
Netto kosten exclusief doorberekende kosten naar programma watersysteem- en keten en programma waterkeringen en bijdrage WBL en BsGW	52.645.700	52.795.089	23.253.293	52.731.289	-63.800

De toelichting op de hogere kosten is opgenomen in § 7.1 Kosten en hebben vooral betrekking op de 'Personeelslasten'.

De hogere opbrengsten worden toegelicht in § 7.2 Opbrengsten en hebben voornamelijk betrekking op de 'Personele baten' en 'Interne verrekeningen'.

Investerings

Bestuur en organisatie	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
Uitgaven	8.598.000	8.598.000	5.396.421	8.552.000	-46.000
Inkomsten	3.500.000	3.500.000	2.000.000	3.500.000	-
Netto investeringsuitgaven programma bestuur en organisatie	5.098.000	5.098.000	3.396.421	5.052.000	-46.000

De verwachte investeringsuitgaven zijn beoordeeld en dienen te worden bijgesteld met 0,5%.

6 Kredietvoting en -verlening

In de voorgaande hoofdstukken zijn per programma (§ 3.2, § 4.2 en § 5.2) de jaargebonden netto investeringsuitgaven (uitgaven en inkomsten) voor 2017 getotaliseerd weergegeven.

Op concernniveau sturen we op deze netto investeringsuitgaven in enig jaar.

Naast de jaarlijkse netto investeringsuitgaven zijn in de 'Begroting 2017' per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen (bijlage K, meerjarig investeringsplan). Deze kredieten zijn noodzakelijk om gelegitimeerd (i.e. rechtmatig) uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Binnen de kredieten mogen uitgaven over meerdere jaren worden verantwoord. We noemen kredieten daarom jaaroverschrijdend.

Procedure investeringskredieten:

1. Bij de vaststelling van de Programmabegroting is door het algemeen bestuur (AB) per programma een krediet gevoteerd. Dit kan in de voorjaars- en/of najaarsrapportage worden bijgesteld.
2. Het dagelijks bestuur (DB) mag voor een individueel investeringsproject binnen een programma een krediet verlenen.
3. In de jaarrekening wordt door het AB het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het DB verleende kredieten in 2017.

Conform de 'verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) wordt over de door het DB verleende kredieten in de voor- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het AB. Aan deze verplichting wordt onderstaand voldaan. Op grond van de huidige inzichten is bijstelling van het door het AB gevoteerde krediet niet noodzakelijk:

Netto kredietvoting/-verlening per programma	AB 2017			DB 2017
	Begroting	Gewijzigde begroting	Prognose	
Waterkeringen	12.385.000	12.385.000	12.385.000	11.595.319
Watersysteem en -keten	14.300.000	14.300.000	14.300.000	580.794
Bestuur en organisatie	1.631.000	1.631.000	1.631.000	-
Totaal netto kredietvoting / -verlening	28.316.000	28.316.000	28.316.000	12.176.113

Onderstaand worden de in de periode januari tm. augustus 2017 door het DB beschikbaar gestelde kredieten per programma toegelicht. Indien bijstelling van kredietvoering door het AB relevant en/of noodzakelijk is, wordt dit eveneens aangegeven en opgenomen in het voorstel.

6.1 Programma Waterkeringen

- Alexanderhaven (-/- € 116.000)
In de verslagperiode is € 116.000 van het krediet 'Alexanderhaven' overgeheveld naar het krediet 'Gebruik gebiedseigen grond in waterkeringen en regenwaterbuffers' (zie toelichting hierna op het programma watersysteem en -keten).
- Deltaprogramma Maas 2 (budgettair neutraal € 1.658.080)
De realisatie van de hoogwaterveiligheid van Nederland voor de lange termijn (zichtjaar 2100) dient in 2050 gerealiseerd te zijn. Hiervoor zijn de regio's voornamelijk zelf verantwoordelijk. Waterschap Limburg verbindt waar mogelijk en noodzakelijk deze lange termijn doelstellingen al met het lopende dijkversterkingsprogramma. In 2015 is het programmateam Maas met beperkte omvang voor de aansturing, coördinatie, afstemming, uitvoering van overkoepelende projecten door de Stuurgroep Deltaprogramma Maas (SDM) ingesteld. Ook voor 2017 en 2018 is er een programma dat samen met de Maaspartners wordt uitgevoerd en gefinancierd. Onze Maaspartners zijn: Provincie Limburg, Provincie Brabant, Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschap AA en Maas, Waterschap Brabantse Delta en Waterschap Rivierenland.
- Bijdrage HWBP 2017 (+ € 11.711.319)
Op 1 juli 2011 is de 'spoedwet € 100 miljoen', in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet zijn de waterschappen op grond van het bepaalde in artikel 7.24 van de Waterwet (vanaf 2011) een jaarlijkse bijdrage aan het Rijk verschuldigd voor de kosten die gemoeid zijn met het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) is op 28 april 2017 de bijdrage per waterschap voor 2017 vastgesteld. Het aandeel van ons waterschap is door het ministerie bepaald op € 11.711.319.

Bijstelling kredietvotering

N.v.t.

6.2 Programma Watersysteem en -keten

- Water in balans (+ € 1.500.000)
Dit Actieprogramma Samen tegen wateroverlast Limburg is een overkoepelend plan voor uitvoering van onze ambities en maatregelen rond wateroverlast uit het Waterbeheersplan, Code Oranje, Donkere Wolken, BOOST en Op Stoom! Een belangrijk deel van de maatregelen is voortgekomen uit waarnemingen en voorstellen van onze partners in het gebied na de wateroverlast van juni 2016. In de komende maanden gaan we in gebiedspilots en in de overige maatregelen die we willen treffen met deze partners aan de slag. Tegelijk nodigen we iedereen die belang heeft bij het waterbeheer uit om mee te doen, aan te vullen of met alternatieven te komen om dit actieprogramma te vervolmaken. We willen dat het een plan wordt van de omgeving, met de omgeving en voor de omgeving.

- Aanpak Wateroverlast Niers (+ € 100.000)
Het waterschap is in 2015 gestart met een proces om te komen tot een beter beheer en onderhoud van de Niers. Dit naar aanleiding van jaren van wateroverlast. In de afgelopen 1,5 jaar is met de streek tot overeenstemming gekomen om te werken naar een ander gebruik van de lage delen van de Niers. De vervolgstap is het werkelijk onttrekken van de lage gronden aan de reguliere landbouw.
- Vervangen pompen in gemaal IJzeren Man (+ € 40.000)
Het gemaal IJzeren Man pompt water van de IJzeren Man via de Weteringbeek en kanalen naar de Maas. Voor volwassen paling (schieraal) in de IJzeren Man die naar de Sargassozee wil om te paaïen is het gemaal de enige logisch route richting zee. Paling en andere vissen worden in de huidige situatie door de schoepen van de pomp en de grote drukverschillen ernstig verwond. De meeste vissen sterven direct aan de verwondingen. De conventionele pompen in gemaal IJzeren Man worden vervangen door visvriendelijke pompen zodat de schade aan vissen voorkomen wordt.
- Gebruik gebiedseigen grond in waterkeringen en regenwaterbuffers (+ € 232.000)
(€ 116.000 krediet overgeheveld van zowel krediet Alexanderhaven van programma Waterkeringen, als krediet Regenwaterbuffers fase 2 van programma Watersysteem en -keten). De aannemer van project Ooijen-Wanssum heeft modelproeven in een stroomgoot te Hannover uitgevoerd om aan te kunnen tonen dat de gebiedseigen grond die vrijkomt in project Ooijen-Wanssum ter plekke kan worden gebruikt als bouw materiaal voor de waterkeringen. Normaliter worden zware eisen gesteld aan de kleilaag op een dijk, wat resulteert in aanvoer van klei van elders. Specialisten van aannemer, ondersteund door geotechnisch adviesbureau Fugro, verwachten echter dat gebiedseigen grond in Limburg, vaak leemachtig van structuur, voldoende kenmerken deelt met klei om aan te kunnen tonen dat keringen net zo veilig kunnen worden geconstrueerd als leem.
De veronderstelling van de aannemer sluit aan bij een landelijke trend, gericht op het omlaag brengen van de kosten van dijkversterking. Om die reden wordt op dit moment overwogen om landelijk in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma een Projectoverstijgende Verkenning (POV) Gebiedseigen grond te starten. Gezien de grote opgave die Waterschap Limburg kent, kan dit ook voor ons waterschap grote voordelen opleveren.
- Watersysteemprojecten (-/- € 1.601.456)
Voor de inrichting van een uniforme handelwijze voor kredietverlening, besteding en verantwoording van kosten voor het verwerven van strategische gronden ten behoeve van toekomstige watersysteemprojecten; en het voorbereiden van concreet benoemde watersysteemprojecten is enerzijds een krediet beschikbaar gesteld voor de voorbereidingskosten en strategische grondverwerving watersysteemprojecten van € 25.000.000 en zijn anderzijds kredieten ingetrokken van kredieten voormalig WRO en WPM, totaal € 26.601.456.
- Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade (uitgaven € 515.000, inkomsten € 128.750)
Een kunstmatige drempel in de Worm net bovenstrooms van de Baalsbruggermolen te Kerkrade vormt in de huidige situatie een barrière voor vissen.

Dit is een ongewenste situatie, omdat de Worm de status 'natuurbeek' heeft. Een natuurbeek dient vrij optrekbaar voor vissen te zijn, zodat wordt voldaan aan de doelen gesteld in de Europese Kaderrichtlijn Water. Door de drempel te vervangen door een vistrap, wordt het voor vissen mogelijk om stroomopwaarts te zwemmen.

- Oostrumsche Beek, fase 3 (+ € 40.000)

Het project beekherstel Oostrumsche Beek fase III is het sluitstuk van de herinrichting van de Oostrumsche Beek tot een goed functionerende SEF-beek. Het betreft het tracé tussen de A73 en de spoorlijn Venlo-Nijmegen. Het project is gebaseerd op het concept 'Building with Nature'. Het uitgangspunt van 'Building with Nature' is, dat natuurlijke processen zo ongestoord mogelijk kunnen verlopen binnen de vooraf vastgestelde randvoorwaarden.

Bijstelling kredietvoting

N.v.t.

6.3 Programma Bestuur en organisatie

Bijstelling kredietvoting

N.v.t.

7 Begroting naar kosten-/opbrengstensoorten

Naast de programma's zijn de kostensoorten verplicht. Volgens de voorschriften zijn deze van informatieve waarde voor het AB waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat het echter de besluitvorming ten goede komt zijn de kostensoorten in de begroting op hoofdlijnen toegelicht. In de tussentijdse rapportage ligt de nadruk op de bijstelling, het verschil tussen de prognose en de bijgestelde begroting (voorjaarsrapportage). Deze wordt onderstaand op hoofdlijnen beknopt toegelicht. Verder wordt aangegeven of deze bijstelling van incidentele of structurele aard is.

Rekening houdend met het bovenstaande kunnen de kosten en opbrengsten als volgt worden weergegeven.

Omschrijving	2017				
	Begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie	Prognose	Bijstelling
41 Rente en afschrijvingen	16.811.200	16.811.200	2.488.027	16.778.700	-32.500
42 Personeelslasten	26.957.200	26.142.200	15.336.545	26.662.200	520.000
43 Goederen en diensten van derden	19.161.500	22.225.539	9.896.900	22.370.639	145.100
4310 Goederen en diensten van derden WBL	69.114.700	69.114.700	46.076.318	69.114.700	0
4310 Goederen en diensten van derden BsGW	4.664.900	4.664.900	3.108.203	4.664.900	0
44 Bijdragen aan derden	969.000	1.442.300	211.766	1.294.700	-147.600
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	764.600	1.114.600	1.127.600	1.127.600	13.000
4502 Ruimte goodwill BsGW	489.500	342.200	0	302.200	-40.000
Totaal kosten exclusief onvoorzien	138.932.600	141.857.639	78.245.359	142.315.639	458.000
81 Financiële baten	66.600	163.600	93.902	196.600	33.000
82 Personele baten	71.400	71.400	30.941	282.300	210.900
83 Goederen en diensten aan derden	364.800	364.800	179.667	364.800	0
84 Bijdragen van derden	2.381.000	3.950.300	1.635.325	3.947.634	-2.666
85 Waterschapsbelastingen	128.373.400	127.752.300	127.705.000	127.797.300	45.000
86 Interne verrekeningen	1.453.400	1.453.400	108	1.793.100	339.700
Totaal opbrengsten	132.710.600	133.755.800	129.644.943	134.381.734	625.934
4502 Onvoorzien	278.000	-1.601.839	0	-1.433.905	167.934
Exploitatieresultaat	-6.500.000	-8.101.839		-7.933.905	

De bijstelling van lagere kosten en hogere opbrengsten is **groen** ingekleurd, omdat dit een positief effect heeft op het exploitatieresultaat 2017. Hogere kosten en lagere opbrengsten daarentegen hebben een negatief effect op het exploitatieresultaat en zijn **rood** ingekleurd 2017.

De bijstelling van de kosten en opbrengsten onderverdeeld naar incidenteel en structureel kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Bijstelling	Incidenteel	Structureel
Kosten	458.000	445.000	13.000
Opbrengsten	625.934	319.434	306.500
	167.934	-125.566	293.500

De totale bijstelling heeft bij volledige realisatie een voordelig effect op het jaarrekeningresultaat 2017. De structurele bijstelling heeft een verlagend effect op de ontwikkeling van de belastingopbrengst 2018 en verder.

7.1 Kosten

Rente en afschrijvingen

Bijstelling -/- € 32.500:

- Incidenteel -/- € 32.500
- Structureel € 0

Incidenteel:

- *Rente -/- € 20.000*
In de begroting 2017 is rekening gehouden een post van € 150.000 voor rekening courant-rente ter dekking van de rentekosten die gemoeid zijn met het aantrekken van een langlopende geldlening van € 30 miljoen per 30 september 2017. Op basis van de indicatieve percentages voor het aangaan van de aangeven geldlening kan deze post met € 20.000 neerwaarts worden bijgesteld.
- *Afschrijvingen -/- € 12.500*
Als gevolg van lagere investeringsuitgaven in 2017 nemen de afschrijvingen af met € 12.500.

Personeelslasten

Bijstelling + € 520.000:

- Incidenteel € 520.000
- Structureel € 0

Incidenteel:

- *Personeel van derden + € 500.000*
Op de post personeel derden is gelet op de lopende verplichtingen en de inhuur die op basis van de huidige inzichten voor de rest van het jaar nog te verwachten is een bijraming noodzakelijk van € 500.000. Deze wordt volledig opgevangen door de bijraming opbrengsten uitleen personeel (82) en de mogelijkheid om kosten van personeel door te berekenen naar het HWBP. Dit in verband met werkzaamheden van de medewerkers in vaste dienst die verricht worden voor waterkeringen (86).
- *Kosten geneeskundige dienst + € 20.000*
Door opstart (bedrijfsarts/implementatie systeem) naar aanleiding van de fusie dit jaar is meer budget nodig waardoor een bijraming van € 20.000 op deze post noodzakelijk is.

Goederen en diensten van derden

Bijstelling + € 145.100:

- Incidenteel € 145.100
- Structureel € 0

Incidenteel:

- *Onderhoud watergangen + € 30.600*

Betreft een budget neutrale administratieve wijziging waarbij een budget is overgeheveld van een andere kostensoort (44 bijdrage aan derden beverrattenbestrijding) naar deze kostensoort.

- *Thema- en gebiedsgerichte plannen + € 40.000*

Voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) moeten er nog gebiedsrapportages opgeleverd worden. Benodigd bedrag wordt geraamd op € 40.000 en wordt gedekt uit de verlaging van het budget afvalwaterketenbeleid (zie bijdragen aan derden).

We gaan een basisdocument opstellen waarin we voor elk waterlichaam laten zien en onderbouwen welke KRW doelen gehaald worden en welke niet, wat de oorzaak is van het niet halen van de KRW doelen, wat er nog aan gedaan kan worden en of de doelen of termijnen moeten worden bijgesteld. Voor BV Nederland moet aangetoond worden dat alle haalbare en effectieve maatregelen zijn uitgevoerd of nog uitgevoerd zullen worden binnen de planperiode. Bij dit alles is een degelijke onderbouwing cruciaal. Feitelijk moeten de beheerders/provincies hun oplossingsrichtingen halverwege 2018 ambtelijk/inhoudelijk op orde hebben om regionale (voor ons in de Maasregio) en landelijke oplossing mogelijk te maken. In de loop van 2019 begint de verdere voorbereiding van de maatregelenprogramma's en de nieuwe waterbeheerplannen.

- *Monitoring waterkwantiteit + € 40.000*

IBRAHYM is het regionaal (geo)hydrologisch model voor de provincie Limburg. Het grondwaterdeel is ontwikkeld in de periode 2005-2007 door vier partijen: Provincie Limburg, Waterschap Peel en Maasvallei, Waterschap Roer en Overmaas en Waterleiding Maatschappij Limburg (WML). Sindsdien werken deze partijen samen eraan het model actueel te houden en de modelprestaties te verbeteren. In 2017 wordt het geld onder meer aan het project "Herstel onvolkomenheden IBRAHYM 2.0" besteed. In dit project wordt het model in Noord- en Midden Limburg verbeterd. Deze tussentijdse modelaanpassing is nodig omdat in 2016 een aantal onvolkomenheden van het model geconstateerd zijn, die het gebruik van het model op dit moment voor het project 'Herberekening intrekgebieden' van WML/Provincie Limburg niet toelaten. Tegenover deze verhoging staat een verlaging van de post 'Ruimte Goodwill WPM' zodat de bijstelling budgettair neutraal verloopt.

- *Vergaderkosten/representatie + € 35.000*

In 2017 zijn veelvuldig extern zaaltjes gehuurd om teams met elkaar in contact te brengen. Dit in verband met de grote druk op eigen vergaderruimtes in de twee gebouwen in Blerick en Sittard. Daarnaast is er een behoefte aan een nieuw relatiegeschenk voor Waterschap Limburg. Uiteraard blijft uitgangspunt sober en doelmatig.

- *Vergaderkosten/representatie -/- € 500*

Naast het voorgaande is sprake van een groot aantal onderlinge verschuivingen binnen deze kostensoort die per saldo leiden tot een verlaging van € 500.

Bijdragen aan derden

Bijstelling -/- € 147.600:

- Incidenteel -/- € 147.600
- Structureel € 0

Incidenteel:*Afvalwaterketenbeleid -/- € 139.000*

- In de (afvalwaterketen vinden er op verschillende trajecten samenwerkingen plaats tussen gemeenten, waterschap, Waterschapsbedrijf en Waterleidingmaatschappij Limburg. Een aantal ontwikkelingen in dit traject is eerder ingezet en nu manifest geworden zoals de verdere invulling voor 'waardevol groeien'. Ook vragen toezeggingen door het bestuur en het onderzoek naar de toekomstvisie zuiveren en waterketen om extra budget dat niet in de begroting 2017 is voorzien. Inmiddels hebben bestuurlijke afspraken o.a. in het BROL er toe geleid dat opdrachtverlening voor bijvoorbeeld de verdere verkenning in de afvalwaterketen bij een andere partner (in dit geval WML) is belegd. Waterschap Limburg staat hierdoor niet meer aan de lat voor factuurafhandeling en zijn enkele bij de voorjaarsrapportage gereserveerde budgetten niet meer volledig nodig. In de deelprojecten A t/m D zijn de voorgestelde wijzigingen met peildatum september 2017 toegelicht:
  - A. Samenwerking in de regio's, voorstel -/- € 10.000
Voorgestelde verhoging in voorjaarsrapportage was € 51.000. Er moeten nog rekeningen komen van Waterpanel-Noord, Parkstad en Westelijke Mijnstreek. Op basis van inschattingen is een verlaging met € 10.000 verantwoord.
  - B. Verkenningsoopdracht Ben Buiting, voorstel -/- € 49.000
Per 1 september gaat opdrachtverlening voor Ben Buiting over naar WML. De reservering voor deze post wordt verminderd met € 74.000 maar conform afspraken in verdeling kosten zal WML vervolgens weer 1/3 hiervan declareren bij WL waardoor het budget met € 49.000 (€ 74.000 / 3) verlaagd kan worden.
  - C. Verdere invulling document waardevol groeien, voorstel -/- € 30.000
Binnen het BROL is recent afgesproken dat de formele opdrachtgeving voor uitvoering inclusief afhandeling van de facturatie door WML zal plaatsvinden. Provincie is gevraagd voor cofinanciering. Intern is afgesproken dat het aandeel WL via de post onvoorzien van de directeur WBL wordt gedekt. Wel wordt verwacht dat als gevolg van de gevraagde personele capaciteit in dit traject inhuur noodzakelijk zal zijn. Vooralsnog wordt hiervoor een bedrag van € 20.000 geraamd waardoor € 30.000 kan worden afgeraamd van het budget.
  - D. Externe ondersteuning toekomstvisie zuiveren en waterketen, voorstel -/- € 50.000
De externe expertise in het traject van de toekomstvisie zuiveren en waterketen en governance kan als gevolg van het besluit van het algemeen bestuur om WBL als zelfstandige dochter te handhaven eerder worden afgebouwd. Van de oorspronkelijk geraamde kosten € 100.000 zal na eindafrekening circa € 50.000 onbenut blijven.

Op grond van het voorgaande kunnen de uitgaven met in totaal € 139.000 worden verlaagd (A+B+C+D). De aframing van de uitgaven voor onderdeel A en B heeft ook gevolgen voor de bijdragen van derden die wij ter zake dachten te ontvangen. Deze vallen € 52.666 lager uit en zijn toegelicht onder de opbrengsten 'bijdragen van derden'.

- *Bijdragen aan openbare lichamen muskus- en beverrattenbestrijding -/- € 30.600*
Deze bijdrage kan komen te vervallen en wordt ingezet/overgeheveld naar het budget onderhoud aan watergangen (zie toelichting Goederen en diensten van derden).
- *Bijdragen aan overigen: bestuur + € 25.000*
Waterschap Limburg krijgt regelmatig verzoeken van derden voor het leveren van financiële bijdragen of bijdragen 'in natura' zoals het leveren van menskracht of materialen om gebouwen/stands aan te kleden. Hiervoor is subsidiebeleid ontwikkeld en vastgesteld in het dagelijks bestuur van 30 mei 2017. Het beleid zal na één jaar worden geëvalueerd. Om initiatieven van derden te kunnen stimuleren is een bedrag van € 25.000 nodig.
- *Bijdrage aan derden: externe communicatie -/- € 3.000*
Naar verwachting is het budget niet volledig nodig waardoor een bedrag van € 3.000 afgeraamd kan worden.

Toevoegingen aan voorzieningen

Bijstelling + € 13.000:

- Incidenteel € 0
- Structureel € 13.000

Structureel:

- Betreft toevoeging voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI, conform DB besluit 26 november 2016 WRO. De ontwerpbegroting 2017 was op het moment van besluitvorming gereed waardoor deze post als zodanig niet in de begroting 2017 was opgenomen.

Ruimte goodwill BsGW

Bijstelling -/- € 40.000:

- Incidenteel -/- € 40.000
- Structureel € 0

Incidenteel:

In de verslagperiode heeft het DB ingestemd met het vrijgeven van € 40.000 voor het project 'Herstel onvolkomenheden IBRAHYM 2.0'. Het budget is overgeheveld naar 'goederen en diensten van derden' onderdeel monitoring waterkwantiteit.

Onvoorzien

Per saldo kan € 167.934 worden toegevoegd aan onvoorzien; de opbrengsten stijgen met € 625.934 en de kosten met € 458.000.

De hoogte van de post onvoorzien 2017 bedraagt:

• Primitieve begroting	€	278.000	
• Voorjaarsrapportage 2017	-	1.879.839	-/-
• Najaarsrapportage 2017	-	167.934	+
Totaal	€	<u>1.433.905</u>	negatief

7.2 Opbrengsten

Financiële baten

Bijstelling + € 33.000:

- Incidenteel + € 33.000
- Structureel € 0

Incidenteel:

- Het waterschap financiert haar liquiditeitstekorten binnen de kaders van de Wet fido middels goedkope kasgeldleningen. De rente op kasgeldleningen is in 2017 (evenals in 2016) negatief waardoor een renteopbrengst wordt gegenereerd. Gelet op de reeds afgesloten kasgeldleningen en de te verwachte nog af te sluiten kasgeldleningen zal in het verslagjaar een renteopbrengst worden gegenereerd van € 130.000. Aangezien in de voorjaarsrapportage werd uitgegaan van een raming van € 97.000, is een bijraming op de post renteopbrengst RC met € 33.000 mogelijk.

Personele baten

Bijstelling + € 210.900:

- Incidenteel € 210.900
- Structureel € 0

Incidenteel:

In 2017 zijn 4 medewerkers geheel of gedeeltelijk gedetacheerd bij andere organisaties (Gemeente Sittard, RWS, Programmabureau kaderrichtlijn water). Met de detachingsvergoeding die in totaliteit € 210.900 bedraagt is in de begroting 2017 nog geen rekening gehouden. Derhalve dat op de post 'uitleen personeel' een bijraming mogelijk is van genoemd bedrag.

Bijdragen van derden

Bijstelling -/- € 2.666:

- Incidenteel -/- € 2.666
- Structureel € 0

Incidenteel:

- *Afvalwaterketenbeleid, incidenteel -/- € 52.666*
We hebben de uitgaven voor samenwerking in de afvalwaterketen met € 139.000 verlaagd. Daar tegenover staat dat wij dan voor samenwerking in de regio (A) en voor de Verkenning Ben Buiting (B) minder bijdrage van de andere samenwerkingspartners krijgen, totaal € 52.666.
- *Bestuursrechtelijke handhaving, incidenteel + € 50.000*
Vanwege bestuursrechtelijke handhaving is een dwangsom verbeurd verklaard, waardoor de opbrengsten incidenteel stijgen.

Waterschapsbelastingen

Bijstelling + € 45.000:

- Incidenteel € 45.000
- Structureel € 0

Incidenteel:

- Op basis van de in de verslagperiode opgelegde aanslagen is door de BsGW een prognosewijziging over het belastingjaar 2015 en 2016 uitgebracht, wat leidt tot een aanpassing van de opbrengst:
  - watersysteemheffing gebouwd van voormalig WPM, -/- € 145.000
  - watersysteemheffing ingezetenen van voormalig WRO en WPM, + € 89.000
  - watersysteemheffing ongebouwd van voormalig WPM, -/- € 91.000
  - watersysteemheffing natuur van voormalig WPM, + € 3.000
  - verontreinigingsheffing van voormalig WRO als gevolg van een afname van het aantal vervuilingseenheden van DSM, -/- € 302.000
  - zuiveringsheffing bedrijven van voormalig WRO en WPM, + € 445.000
  - zuiveringsheffing huishoudens van voormalig WRO, + € 47.000
- Verder blijkt uit de prognosewijziging over belastingjaar 2015 en 2016 dat de post oninbaar zuiveringsheffing van voormalig WRO stijgt met € 1.000.

Interne verrekeningen

Bijstelling + € 339.700

- Incidenteel + € 33.200
- Structureel + € 306.500

Incidenteel:

- In 2017 is een medewerker in tijdelijke dienst bij het waterschap (9 mei tot 7 november) voor Water in Balans. De kosten hiervan komen volledig ten laste van de krediet 'Water in Balans' waardoor een verhoging van de post geactiveerde lasten watersysteem met € 33.200 mogelijk is.

Structureel:

- Vier medewerkers die in dienst zijn bij Waterschap Limburg verrichten werkzaamheden voor Hoogwaterbeschermingsprogramma en WBP en Prioritaire Dijkversterking. De uren van de betreffende medewerkers worden dan ook doorbelast naar deze onderdelen. HWBP en Prioritaire Dijkversterking ontvangen hiervoor een vergoeding van het Rijk. Omdat in de begroting 2017 hiermee geen rekening mee is gehouden is op de post geactiveerde lasten (waterkering) een bijraming mogelijk van € 306.500.

8 Reserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht in de begroting en gerapporteerd in de tussentijdse rapportages. Daar waar een onttrekking is geraamd dan wel een onttrekking heeft plaatsgevonden, is dit aangegeven. De in dit hoofdstuk toegelichte onttrekkingen staan los van de herverdeling die gaat plaatsvinden als gevolg van de inmiddels vastgestelde Nota Reserves en Voorzieningen. Deze is namelijk ná de verslagperiode van deze najaarsrapportage vastgesteld en vindt pas zijn beslag bij het opmaken van de jaarrekening 2017 en de begroting 2018. Voor de herverdeling die daar uit voortvloeit, verwijzen wij naar het begeleidende bestuursvoorstel bij de 'Nota reserves en voorzieningen 2017 Waterschap Limburg' van 13 september 2017.

8.1 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves

- *Bestemmingsreserve riooloverstorten*

Doel Het bevorderen van gemeentelijke projecten die als doel hebben de belasting van afvalwater op het huidige oppervlaktewater- en zuiveringssysteem terug te brengen.

Omvang Een jaarlijks bedrag van € 300.000 voor de jaren 2012-2016, totaal € 1.500.000, aangevuld met het surplus van de 'reserve afkoppelen verhard oppervlak' van € 697.368 en een storting uit het rekeningresultaat 2016 van € 1.747.424.

Onttrekking Begroot: € 60.000 op basis van de actuele aanvragen.
Realisatie: nihil

- *Bestemmingsreserve beekontwikkeling*

Doel Doelmatiger beheren van 20 reeds heringerichte beken.

Omvang € 329.092 per 1 januari 2017 (oorspronkelijk bedrag € 385.205). Afronding voorzien in 2017.

Onttrekking Begroot: € 150.000 op basis van inschatting projectleider.
Realisatie: € 49.900.

- *Bestemmingsreserve risicovolle beplanting waterkering/achterstallig onderhoud*

Doel Het verwijderen van risicovolle beplantingen op waterkeringen die de primaire taak van de keringen zouden kunnen belemmeren/uitvoeren achterstallig onderhoud.

Omvang € 349.980 per 1 januari 2017.

Onttrekking Begroot: € 338.505. Afronding project in 2017.
Realisatie: € 3.762.

- *Bestemmingsreserve waterkwaliteit/Nieuw Limburgs Peil Next Generation*

Doel   Integrale, gebiedsgerichte analyse en aanpak van knelpunten op het vlak van waterkwaliteit, waterkwantiteit, ruimtegebruik en grondgebruik. Het accent ligt hierbij op het oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.

Omvang   € 525.000.

Onttrekking Begroot: € 105.000 op basis van een doorlooptijd van vijf jaar.
Realisatie: nihil

- *Bestemmingsreserve kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie*

Doel   Inzicht te krijgen in de oorzaken van hardnekkige normoverschrijdingen van stoffen en de stagnatie van biologische parameters is het nodig een verdiepingsslag te maken. Van gevoelsmatig inzicht naar onderbouwde en traceerbare kennis. Vanuit een gedegen kennis van oorzaken kan beter ingeschat worden wat de effectiviteit van maatregelen is.

Omvang   € 24.394

Onttrekking Begroot: € 24.802 vanwege afronding project in 2017.
Realisatie: nihil.

- *Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering (AB WPM)*

Doel   Het huidig modelinstrumentarium moet geschikt gemaakt worden voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen) in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.

Omvang   € 69.000

Onttrekking Begroot: € 69.000 vanwege afronding project in 2017.
Realisatie: nihil.

- *Bestemmingsreserve netcentrisch werken*

Doel   Opzetten en implementeren van netcentrisch werken. Dit is een vorm van informatiemanagement binnen organisaties waarbij bestuurders en diensten gelijktijdig over een eenduidig beeld van een (calamiteiten-)situatie beschikken. Daardoor kunnen beslissingen (intern en extern) sneller en beter worden genomen en kunnen werkzaamheden effectiever worden uitgevoerd.

Omvang   € 112.000

Onttrekking Begroot: € 112.000 vanwege afronding project in 2017.
Realisatie: nihil.

- *Bestemmingsreserve frictiekosten*

Doel   Bestrijding van kosten in verband met de fusie tot Waterschap Limburg van zowel het aandeel van WRO als WPM.

Omvang   € 2.848.138 per 1 januari 2017. Reserve wordt naar aanleiding van vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2017 verhoogd met € 2.942.932 vanwege overheveling voormalig WRO deel uit egalisereserves (het oorspronkelijk ter beschikking gestelde totaalbedrag van € 8 miljoen wijzigt hierdoor niet).

Onttrekking Begroot: € 1.600.000 in 2017.
Realisatie: € 1.304.061.

- *Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater*

Doel Stimuleren woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is, hoeft o.a. met het oog van kostenbesparing niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie.

Omvang € 1.933.664 per 1 januari 2017 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking Begroot: € 950.000

Realisatie: € 38.025.

Het dagelijks bestuur heeft ingestemd met het verruimen van het toepassingsgebied van de beleidsregel "Subsidieverlening afkoppelen regenwater private terreinen" naar het grondgebied van heel Limburg. Naar verwachting kunnen we met de Provincie op 26 september 2017 een bestuurlijke afspraak maken dat zij € 2.150.000 hiervoor beschikbaar stellen. Ons waterschap zal nog aanvullend een bedrag van € 150.000 vrijmaken, zodat zowel de Provincie als ons waterschap een bijdrage van € 2.150.000 ter beschikking hebben gesteld. De aanvullende bijdrage van het waterschap maken we vrij uit de egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing. Na vaststelling van deze najaarsrapportage en via resultaatbestemming bij de jaarrekening 2017 wordt het voorgaande verantwoord en verwerkt.

- *Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling*

Doel Stimulering gemeenten tot aanpak van de gemeentelijke overstorten die lozen op ons watersysteem.

Omvang € 1.540.081 per 1 januari 2017 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking Begroot: € 1.413.500 in verband met de afloop/afrekening van de subsidietoezeggingen in 2017.

Realisatie: nihil.

- *Bestemmingsreserve dekking afschrijvingen*

Doel Dekking van de afschrijvingskosten van diverse investeringen naar aanleiding van eerder genomen bestuursbesluiten (o.a. gecombineerde (hoogwater)loods te Horst, maatregelen Nieuw Limburgs Peil). Reserve is bij de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen 2017 opgeheven en het saldo wordt overgeheveld naar de reserve assetmanagement.

Omvang € 2.137.086 per 1 januari 2017

Onttrekking Begroot: € 134.000.

Realisatie: nihil.

- *Bestemmingsreserve klimaatadaptieve peilgestuurde drainage*

- Doel Stimulering ombouw van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage. Drainage heeft tot doel om pieken in de grondwaterstand te verlagen. Bij peilgestuurde drainage ontstaat de mogelijkheid om de afvoer en daarmee het peil te sturen.
- Omvang € 103.311.
- Onttrekking Begroot: nihil (reserve was ingesteld bij de resultaatsbestemming jaarrekening 2016 WPM)
Realisatie: € 2.327.

8.2 Onttrekkingen aan voorzieningen

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

- Doel Aan de verplichting kunnen voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen.
- Omvang € 3.162.361. Omvang is afhankelijk van jaarlijkse actuariële opgave.
- Onttrekking Begroot: € 329.052 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.
Realisatie: € 232.059.

- *Voorziening onderhoud kantoorgebouw Parklaan Sittard*

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van Parklaan 10 te Sittard voor 2013-2022 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
- Omvang Totale kosten van dit meerjarenonderhoudsplan: afgerond € 640.000.
Van 2013 tot en met 2019 wordt jaarlijks € 86.000 toegevoegd, in 2020 en 2021 € 19.000 en in 2022 € 0.
- Onttrekking Begroot: € 121.945 conform het meerjarenonderhoudsplan.
Realisatie: nihil.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.
- Omvang Totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties.
In 2014 wordt € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.
- Onttrekking Begroot: € 98.105 conform het meerjarenonderhoudsplan.
Realisatie: € 29.594.

- *Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick*

- Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Drie Decembersingel 46 te Venlo op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2017 € 491.148. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan voegen we jaarlijks een bedrag toe van € 10.900.

Onttrekking Begroot: € 78.997 conform het meerjarenonderhoudsplan.
Realisatie: nihil.

- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2017 € 13.500. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan voegen we jaarlijks een bedrag toe van € 4.500.

Onttrekking Begroot: € 8.324 conform het meerjarenonderhoudsplan.
Realisatie: nihil.

- *Voorziening onderhoud loods Nederweert*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Nederweert op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2017 € 21.600. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan voegen we jaarlijks een bedrag toe van € 7.200.

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2017 € 369.774. Jaarlijks voegen we een bedrag toe van € 600.000.

Onttrekking Begroot: € 500.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.
Realisatie: € 331.948.

- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel In 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1,5 miljoen. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 10 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, dan zal Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor haar rekening nemen.

Omvang 1 januari 2017 €1.387.881.

Onttrekking Begroot: € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.
Realisatie: € 18.165.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel In de waterschaps-CAO is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 een individueel opleidingsbudget heeft van € 5.000 over een periode van 5 jaar. Met ingang 2016 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.000 in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening.

Omvang 1 januari 2017 € 226.150 (ingesteld jaarrekening WPM € 99.150 en WRO
€ 127.000).

Onttrekking Begroot: € 350.000 (voorjaarsrapportage 2017).
Realisatie: € 4.315.

9 EMU-saldo

9.1 EMU-saldo

In de begroting is het EMU-saldo opgenomen, waarover we eveneens rapporteren in tussentijdse rapportages.

De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen op begrotingsbasis per definitie een EMU-tekort.

In onderstaand overzicht is het EMU-saldo van de begroting afgezet tegen het geprognostiseerde EMU-saldo per 31 december van dit jaar. Met de tussentijdse wijzigingen in de EMU-saldi van WBL en BsGW is geen rekening gehouden.

Onderdeel	2017 (x € 1.000)		
	Begroting	Bijgestelde begroting	Prognose
1. EMU-exploitatiesaldo	-6.500	-8.102	-7.934
2. Invloed investeringen			
Bruto-investeringsuitgaven (excl huisvesting)	-/-	60.889	60.889
Investeringssubsidies (excl huisvesting)	+	34.205	34.205
Verkoop materiële en immateriële vaste activa	+	-	-
Afschrijvingen	+	13.614	13.614
3. Invloed voorzieningen			
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	765	1.115
Onttrekkingen aan voorziening ten bate van de exploitatie	-/-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-	1.239	1.589
4. Deelnemingen aan aandelen			
Boekwinst	-/-	-	-
Boekverlies	+	-	-
EMU saldo	-20.044	-21.646	-19.901

Het negatieve EMU-saldo van € 21.646.000 wordt volgens de prognose verlaagd naar negatief € 19.901.000. Hierbij dient te worden opgemerkt dat eventueel toekomstige sancties zijn gebaseerd op de realisatie.